

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Möttönen, Tuomas

Title: Huopatehtailija Artturi Helenius tuki Viipurin kulttuurielämää

Year: 2023

Version: Published version

Copyright: © 2023 Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura ry

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Möttönen, T. Huopatehtailija Artturi Helenius tuki Viipurin kulttuurielämää. Wiipuri.fi.
<https://wiipuri.fi/tarinat/huopatehtailija-artturi-helenius-tuki-viipurin-kulttuurielamaa/>

Huopatehtailija Artturi Helenius tuki Viipurin kulttuurielämää

Viipuri oli 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alkupuoliskolla suomalaisen kaupallisen elämän keskuksia, josta nousi aikaansaavia liikemiehiä. Heihin lukeutuu kotimaisen huopateollisuuden kehittäjä Artturi Helenius (1878–1959). Hän oli tunnettu suurlahjoittajana.

Artturi (Arthur) Helenius syntyi 30. päivä tammikuuta 1878 Viipurissa. Hänen isänsä Wilhelm Helenius toimi kaupungissa kauppiana. Artturi suoritti keskikoulun tutkinnon Viipurin klassillisessa lyseossa sekä kävi Viipurin kauppaopiston kurssin. Helenius hankki v. 1896 osakkuuden Parikkalaan perustetusta Suomen ensimmäisestä huopajalkinetehtaasta. Hän ei kuitenkaan lähtenyt heti yrittäjäksi.

Helenius oli vuodesta 1899 alkaen Hiitolanjoen Juvankoskelle paperitehdasta rakentaneen Paperitehdas Oy Atlaksen palveluksessa silloisessa Parikkalassa (nykyisin Simpeleellä). Hän teki opintomatkoja useisiin maihin. Matkoillaan hän tutustui ulkomaisiin paperitehtaisiin ja perehtyi niiden kaupalliseen toimintaan.

Heleniuksesta tuli yrittäjä noin 25-vuotiaana. Atlaksen ajaututtua vararikoon Helenius vuokrasi sahan v.1903 ja ryhtyi harjoittamaan itsenäisesti puutavaraliikettä. Helenius perusti Parikkalaan pari vuotta myöhemmin kahden ruotsalaisen osakkaan kanssa Särkisalmen sahan ja osti myöhemmin vielä Kukkapään sahan Sulkavalta. Särkisalmen Sahayhtiön hän lunasti kokonaan itselleen v. 1914.

Helenius perusti v. 1914 Parikkalan huopajalkinetehtaan. Vuonna 1921 hänestä tuli myös Parikkalan huopatehtaan (tuolloin Oy Sipi Ahokas ja Kumpp.) omistaja ja toimitusjohtaja. Helenius laajensi liiketoimiaan v. 1927 ostamalla Kirvun Huopatehtaan ja Äyräpään Vuosalmessa toimineen Karjalan Huopatehtaan. Parikkalan tehdas toimi niiden yhteydessä nimellä Parikkalan Huopatehdas Oy ja Pohjolan Huopa Oy. Helenius oli perustamassa useita muitakin liike- ja teollisuuslaitoksia.

Artturi Helenius. Kuva: Museovirasto.

Huopatosut yleistyivät Suomessa 1900-luvun alussa. Valtaosa huopatosuja ja muita huopatuotteita valmistavista tehtaista toimi Karjalan alueella. Karjalankannaksen länsiosan Kirvussa oli neljä huopatehdasta, joista vanhin oli v. 1897 perustettu Kirvun Huopatehdas Oy. Tämän tehtaan Helenius osti ja laajensi siitä Suomen suurimman alan yrityksen. Sillä oli 1930-luvulla yli 200 työntekijää ja se valmisti vuosittain yli 140 000 huopatosua. Yhtiön pääkonttori sijaitsi Viipurissa Revonkadulla, joka oli Heleniuksien mittavien liiketoimintojen pääpaikka.

Huopatosujen tekeminen oli aikaisemmin käsituotantoa, mutta Heleniuksen aikana siitä tuli koneellista. Liiketoiminnan kasvuun vaikutti myös, että kotimainen tuotanto oli laadukkaampaa kuin Venäjältä tuodut halvat huopatosut. Kotimaan markkinoiden kasvaessa koko ala laajeni. Huopatosuja vietiin Kanadaan ja Yhdysvaltoihin saakka. Helenius oli Suomen Huopatehtailijain Liiton johtokunnan puheenjohtajana liiton perustamisesta lähtien.

Artturi ja Aina Heleniuksen tuki Viipurille

Artturi Helenius solmi avioliiton v. 1927 viipurilaisen Aina Bromanin kanssa. Aina Helenius oli mukana miehensä liikelaitosten johtotehtävissä hoitaen muun muassa kirjanpitoa. Pariskunnan elämässä taiteella oli tärkeä rooli. Artturi Helenius oli pitkäaikainen Viipurin Kaupunginteatterin johtokunnan jäsenen.

Heleniuksien koti sijaitsi Viipurissa Vaasankadun varrella (talossa n:o 13), jossa heillä on iso huoneisto ylimmässä kerroksessa. Kodissa oli esillä paljon viipurilaista taidetta. Siellä vierailivat usein mm. säveltäjä Aarre Merikanto ja oopperalaulaja Wäinö Sola. Viipurin lähellä meren rannalla sijaitsi heidän kesäpaikkansa, Harjula.

Artturi Helenius oli merkittävä taiteen ja kulttuurin tukija. Heleniukset lahjoittivat Artturin 60-vuotispäivän kunniaksi v. 1938 miljoona markkaa Suomen Kulttuurirahaston (SKR) kannatusyhdistykselle. Se oli ensimmäinen miljoonalahjoitus ja loi perustan koko SKR:n keräystyölle. Muita viipurilaisia suurlahjoittajia olivat liikemiehet Emil Tanninen ja Ewald Henttu. Heleniukselle myönnettiin merkkipäivänä kauppaneuvoksen arvonimi. Kymmenen vuotta myöhemmin hänet kutsuttiin SKR:n kunniajäseneksi. Heleniuksen muotokuvan laati v. 1955 professori Väinö Aaltonen. Aina ja Artturi Heleniuksen nimikkorahasto on edelleen yksi SKR:n suurimpia.

Käytämme sivuillamme evästeitä, jotta voimme tarjota hyvän käyttäjäkokemuksen. Jatkamalla sivun käyttöä hyväksyt evästeiden käytön.

[Ok](#)

en Kuva: Suomen Kuvalehti 5/1938.

Yksi Kirvun neljästä huopatehtaasta. Kuva: Museovirasto.

Huopatehtailijain tammausta Kirvun huopatehtaasta. Kuva: Museovirasto.

Artturi Helenius teki myös muita merkittäviä lahjoituksia, jotka kohdistuivat isänmaallisiin ja sivistyksellisiin tarkoituksiin. Pamaus-Seurassa hän oli pitkään keskeinen vaikuttaja, ja toimi seuran varapuheenjohtajana vuosina 1940-1943. Lisäksi hän kuului Viipurin Taloudellisen Korkeakouluseuran hallitukseen ja tuki lahjoituksillaan Viipurin kauppaopistoa.

Paluu Parikkalaan

Viipurin menetyksen jälkeen Artturi ja Aina Helenius asuivat talvet Helsingissä ja kesät Parikkalassa. Heleniuksien jäämistöä ja perhekuvia on nähtävissä pariskunnan vanhassa kodissa Helenansaassa, Simpelejärven rannalla. Helenansaaren päärakennus peruskorjattiin 1970-luvun lopulla. Talon tarkoituksena on tuoda esille Heleniuksien elämäntyyliä sekä vaalia karjalaista kulttuuria. Taloa vuokrataan kokous- ja juhlatiloiksi.

Artturi Helenius vaikutti Parikkalan kehittämiseen monella tavalla. Hän oli Parikkalalaiset ry:n ja Helsingin Parikkala-seuran ensimmäinen puheenjohtaja. Helenius lahjoitti Parikkalan kunnalle talon lastenkotia varten ja tuki taloudellisesti Parikkalan yhteislyseota. Hän koki eläinten suojelemisen tärkeäksi tehtäväkseen. Helenius oli v. 1911 perustetun Parikkalan Eläinsuojeluyhdistyksen ensimmäinen puheenjohtaja ja hänet nimitettiin Eläinsuojeluyhdistyksen kunniajäseneksi. Artturi ja Aina olivat koiraihmissä osallistuen innokkaasti myös koiranäyttelyihin.

Ihmisenä Artturi Heleniusta on kuvailtu huumorintajuiseksi ja ystävälliseksi. Säästäväisyys kuului hänen luonteenpiirteisiinsä. FT Maritta Pohlsin mukaan Artturi Helenius oli ”oman pienen valtakuntansa isähahmo, jonka vastuuntunne ulottui koko Suomeen. Hän oli nähnyt Suomen itsenäistymisen ja halusi keräämällänsä omaisuudella tukea valtakunnan selviytymistä.”

Heleniuksen liiketoimintaa alueluovutuksen jälkeen

Kirvun Huopatehdas ja Karjalan Huopatehdas jäivät Karjalan pakkoluovutuksessa Suomen rajojen ulkopuolelle. Kirvun tehtaan toiminta siirtyi Simpeleelle. Parikkalassa toimineen Pohjolan Huopatehtaan nimi muuttui Kirvun Huopatehdas Oy:ksi ja se jatkoi toimintaansa Parikkalan Kangaskylässä. Kauppaneuvos Artturi Helenius kuoli Helsingissä 17. päivänä toukokuuta v. 1959. Kuollessaan hän oli 81-vuotias. Kirvun Huopatehdas Oy:n toiminta päättyi v. 1960 ja tehdasrakennus paloi syksyllä 1965.

Kirjoittaja: FT Tuomas Möttönen

Lue lisää

- Maritta Pohls, Artturi Helenius, Suomen talouselämän vaikuttajat (SKS).
- Jori Ilanko: Artturi Helenius (Pamaus ry 65-vuotias: tietoja Teollisuuden- ja liikkeenharjoittajain seura Pamaus ry:n toiminnasta ja vaiheista vv. 1891-1955. Helsinki: Pamaus.
- Jaana Juvonen, Parikkalan historia. 1996. Parikkalan kunnan historiatoimikunta.
- Petri Karonen, Lahjoittajat ja kulttuurin vaalijat: Viipurilaiset liike-elämän toimijat aineellisen ja henkisen kulttuurin välittäjinä 1600-luvulta toiseen maailmansotaan. Teoksessa Liikemiehiä ja hyväntekijöitä: Luovutetun Karjalan talousvaikuttajat (toim. T. Möttönen). 2019. Helsinki: Otava.
- Parikkala, Helenansaaren historiaa (Parikkalan kunnan verkkosivut).
- Verkkojulkaisu: Kirvu -huopatehtaiden pitäjä. Kirvu Museo 2013.
- Etelä-Saimaa 15.11.2017; Suomen Kuvalehti 5/1938; Parikkalan Sanomat 29.8.2019.

Käytämme sivuillamme evästeitä, jotta voimme tarjota hyvän käyttäjäkokemuksen. Jatkamalla sivun käyttöä hyväksyt evästeiden käytön.

Ok

WIIPURI.FI

Menu

[Etusivu](#)

[Tarinat](#)

[Kirjallisuus](#)

[Kuvat](#)

[Luennot](#)

Yhteystiedot

Viipurin Suomalainen Kirjallisuusseura ry
Aleksis Kiven katu 56 b 42 a 00510 Helsinki

viipuriportaali@gmail.com

[Vieraile sivullamme](#) →

[Vieraile Facebook-sivullamme](#) →

[Tietosuojaseloste](#) © 2024 Wiipuri.fi. Crafted by [Valve](#).

Käytämme sivuillamme evästeitä, jotta voimme tarjota hyvän käyttäjäkokemuksen. Jatkamalla sivun käyttöä hyväksyt evästeiden käytön.

[Ok](#)